

**Culture &
Creativity**

EU-Eastern Partnership Programme

ІНІЦІАТИВА КРЕАТИВНІ МІСТА ТА РЕГІОНИ: ЗВІТ ДЛЯ МІСТА КОСІВ

Катерина Кравчук

The Programme is funded
by the European Union

The Programme is implemented by a consortium led by the British Council, in partnership with the Soros Foundation
Moldova, the National Center for Culture of Poland and the Goethe-Institut

*Даний звіт підготовлено за підтримки програми
ЄС-Східне Партнерство Культура та Креативність.*

*Зміст звіту не відображає офіційну позицію
Європейського Союзу. Відповідальність за
інформацію та погляди, висловлені у звіті несе
автор.*

ЗМІСТ

1. Вступне слово	4
2. Інформація про Косів	4
3. Ініціатива креативні міста та регіони у Косові	6
<i>Графік проекту</i>	7
<i>Команда і учасники проекту</i>	7
4. Карта культурних ресурсів Косова та околиць	8
5. Загальні рекомендації щодо стратегії розвитку культурного та креативного потенціалу Косова	15
<i>Пріоритети для розвитку культурного та креативного потенціалу Косова (пропозиція)</i>	16
<i>План дій 2017-2018</i>	18
6. Ідеї для натхнення	19

1. ВСТУПНЕ СЛОВО

Програма ЄС-Східне Партнерство Культура та Креативність започаткувала Ініціативу «Креативні міста та регіони» з метою підкреслити важливість культури та креативності для малих та середніх міст і регіонів. Ініціатива пропонує містам та регіонам країн Східного Партнерства практичний підхід до використання свого культурного та креативного потенціалу для соціального та економічного розвитку.

Метою ініціативи є підвищення розуміння серед усіх заінтересованих сторін щодо потенціалу культурного та креативного секторів, збір даних про місцеві культурні та креативні ресурси та підготовка конкретного плану дій для розвитку потенціалу культурних та креативних індустрій, включаючи розвиток культурного ландшафту, створення місцевих кластерів, підвищення якості пропозиції туристичного сектору та побудову сильніших мереж із подібними містами та регіонами у інших країнах.

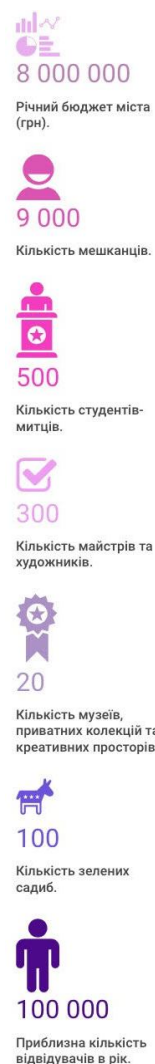
2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОСІВ

Місто Косів, районний адміністративний центр Косівського району Івано-Франківської області, має статус курортного міста. Знаходиться у передгір'ї Покутсько-Буковинської частини Карпат, на висоті 400 м. н.р.м. в долині річки Рибниця. Кількість населення міста- 8500 осіб без навколишньої агломерації та близько 15000 із прилеглими селами, для яких Косів становить центр економічних та культурних інтересів.

Унаслідок територіально-адміністративної реформи у найближчій перспективі Косів стане центром Косівської об'єднаної територіальної громади, кількість населення якої потенційно становить близько 35 тис. й охоплює територію площею приблизно 300 км.кв. Дане дослідження охоплює усю територію майбутньої Косівської міської об'єднаної громади.

Найближчі залізничні станції, Коломия, 32 км., та Вижниця – 12 км. У місті відсутнє шкідливе виробництво, натомість Косів є регіональним центром народних промислів, торгівлі, а в навколишніх селах розвинуте садівництво та скотарство.

Статус міста, Косів здобув у другій половині XVI ст. за польсько-литовської доби завдяки розробці тут цінних покладів солі. Крім видобутку солі, в місті розвивалися мистецькі промисли, традиційні для гуцульського регіону – різьба, вишивка, килимарство, кераміка.

У 1850 р. тут було засновано ткацьке товариство, й уже невдовзі Косів став регіональним центром ткацтва. У 1882 при ткацькому товаристві постала ткацька школа. Тепер це Косівський інститут декоративно-прикладного мистецтва ЛНАМ до якої входить також училище декоративного та прикладного мистецтва, тут постійно навчається понад 500 студентів.

Джерело: KosivArt.com

Вдале географічне розташування та м'який клімат сприяли розвитку Косова як курортно-рекреаційного центру регіону. Вже наприкінці XIX ст. для потреб туристів тут постає широка мережа пансіонатів. Одним з найпопулярніших із них, став приватний заклад «Лічниця» ("Zakład Lecznicy") доктора-візійера Аполінарія Тарнавського, який на німецький манер запровадив у Косові методику водолікування. Окрім оздоровчої купальні, доктор Тарнавський закладає дендропарк, а оригінальні лікувально-кулінарні рецепти, що їх практикували у «Лічниці» були описані у книзі «Косівська вегетаріанська кухня», перший наклад якої побачив світ у 1929 році у Варшаві. Сьогодні на місці «Лічниці» функціонує дитячий санаторій «Косів»

Між першою та другою світовими війнами розвиток туристичної галузі Косова пришвидшився, особливо збільшився приплив літників і курортників, річна відвідуваність яких становила близько 3 тис. осіб. Косів не оминула й мода на популярний у тому часі закопанський стиль в архітектурі з масою легких та вишуканих дерев'яних деталей. Вілли та зелені живоплоти створені у цьому стилі досі є окрасою міста.

У повоєнний період курортно-рекреаційна галузь Косова занепадає. Натомість, широко розвивається переробна промисловість та художні промисли. Так, на базі різьбярської артілі «Гуцульщина» та килимарських фабрик ім. Тараса Шевченка та ім. Івана Франка, створених після 2 світової війни, у 1968 році постає найбільше у Європі підприємство художнього промислу, «Виробничо-художнє об'єднання «Гуцульщина», у якому працювало понад 3 тис. осіб, що виготовляли сувеніри з Косова для усіх республік радянського Союзу. На даний момент підприємство не

функціонує, хоча частково збереглися виробничі площі. Натомість досі функціонує керамічна майстерня Спілки Художників України.

Зараз місто відоме, як центр туризму та народних промислів Гуцульщини, хоч потенціал розкритий не вповні. У Косові зареєстровані та діють кілька десятків громадських організацій, які здійснюють свою діяльність, в основному, у сфері культури, туризму та соціального захисту та захисту довкілля. У Косові та околицях функціонує декілька мистецьких резиденцій, для потреб митців, громадських ініціатив та арт-терапії. Діє понад 100 приватних майстерень, у яких працює понад 300 майстрів та художників. Для відвідувачів відкрито понад 10 музеїв та приватних колекцій. Є будинок культури, бібліотеки, школа мистецтв. Щорічно влітку проводиться фестиваль традиції та автентичного одягу «Лудине», який за різними оцінками приймає від 12 до 15 тис. відвідувачів.

Кількість туристів у регіоні становить понад 100 тис. відвідувачів в рік. Діє близько 100 зелених садиб, що можуть прийняти одночасно до 2 тис. осіб. Також функціонує декілька пансіонатів та лижний витяг. Бюджет міста на 2017 рік становить 8 млн грн. У Косівському районі доходи від туристичного збору становили 51 тис. грн. станом на 01 січня 2017 р.

3. ІНІЦІАТИВА КРЕАТИВНІ МІСТА ТА РЕГІОНИ У КОСОВІ

Команда Косівської міської ради подала заявку для участі у пілотній ініціативі Креативні міста та регіони, шукаючи відповіді на запитання:

- > Які кроки потрібно зробити Косівщині, щоб збереження та трансформація традиційних форм місцевої матеріальної й нематеріальної культури стали наріжним каменем економіки регіону?
- > Як місцеві культурні ресурси можуть сприяти розвитку гірської місцевості, зважаючи на тенденції урбанізації та технологічний прогрес?

Графік проекту

Січень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • 44 міста з України подали заявки на участь у конкурсі
Лютий 2017	<ul style="list-style-type: none"> • громаду Косова та ще 5 міст із країн Східного Партнерства відібрано для участі у пілотному дослідженні
Березень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення он-лайн ресурсів про Косів (статті, відео), аналіз паспорту району, концепцій проектів розвитку
Квітень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • відкриття проекту у Косові, лекція в інституті, проведено 12 інтерв'ю із представниками ключових інституцій
Травень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • участь міської ради Косова у форумі Креативні міста та регіони в Молдові, знайомство із іншими містами програми
Травень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • візити до культурних інституцій, зустрічі 5 фокус-груп (зелений туризм, інститут, майстри, фестиваль, активісти)
Червень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз зібраних матеріалів, розробка рекомендацій експертами
Липень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • представлення рекомендацій громаді, проведення обговорень
Вересень 2017	<ul style="list-style-type: none"> • представлення фінального звіту та методології проекту у Києві для усіх міст-заявників конкурсу
Листопад 2017	<ul style="list-style-type: none"> • спільний навчальний візит міст-учасників програми

Команда і учасники проекту

Команда проекту

- > **Лія Гіларді** (Велика Британія), головний експерт проекту
- > **Катерина Кравчук** (Україна), експерт проекту в Україні
- > **Рагнар Сііл** (Естонія), ключовий експерт Програми ЄС-Східне Партнерство Культура та Креативність
- > **Наталія Шостак** (Україна), координатор Програми ЄС-Східне Партнерство Культура та Креативність в Україні
- > **Роман Печижак** (Україна), координатор проекту у Косові

Учасники дослідження (загалом понад 50 осіб, список додається):

- > Косівська міська рада (Голова, секретар, представники депутатів);

- > Косівська районна рада (голова, керуюча справами апарату);
- > Косівська районна адміністрація (відділ культури, відділ економіки);
- > Косівський Інститут Декоративного та Прикладного Мистецтва;
- > Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини;
- > Косівський районний будинок культури;
- > Косівська районна бібліотека;
- > Громадські ініціативи: ГО «Гуцулія», ГО «За покликом серця», команда фестивалю «Лудине», Косівська спілка художників, Велокосів, Косів.Йога, ГО «Дідова Хатчина» (с. Яворів), ГО «Оседок родини Шкрібляків» (с. Яворів), ГО «Хата-майстерня» (с. Бабин), ГО «Карпати-Інфо» (м. Львів), ГО «Тепле місто» (м. Івано-Франківськ), ГО «Інша освіта» (м. Київ)
- > Представники майстрів (кераміка, ліжникарство, ткацтво, шкіра, мосяжництво, різьбярство, вишивка, спів, живопис, дизайн, фото, відео, натуральна косметика)
- > Народний депутат України Юрій Соловей та помічники народного депутата;
- > Національний природний парк «Гуцульщина»;
- > Гірська пошуково-рятувальна служба у Івано-Франківській області, м. Косів

4.КАРТА КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ КОСОВА ТА ОКОЛИЦЬ

Унікальні культурні ресурси	Виклики та можливості
<p>1. Косівський інститут Унікальний в Україні заклад вищої художньої освіти, розташований у маленькому містечку</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Центр експертизи у традиційному мистецтві</i> Осередок митців, науковців та художніх практиків, давня освітня традиція із часів ткацької школи • <i>Збережена матеріально-технічна база</i> Наявність майстерень, спеціалізованих аудиторій, гуртожитку, попередня підготовка в училищі 	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відсутність власної юридичної особи (підпорядкування Львівській академії мистецтв) ускладнює можливість укладення партнерств з іншими інституціями; • Потреба адаптації навчальних програм до сучасних потреб ринку (технології, менеджмент); • Збереження інтересу до традиційної культури серед молоді, конкуренція за студентів між ВНЗ; • Фінансове забезпечення інституту (модернізація матеріально-технічної бази); • Підвищення кваліфікації викладачів (знання мов, технологій, сучасних освітніх методик) <p>Можливості:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Відкритість до приїжджих Організація пленерів та виставок, велика кількість студентів з-поза міста, контакти в Україні і за межами • Колиска митців Значна кількість визнаних художників, поетів, майстрів, 10 лауреатів Шевченківської премії 	<ul style="list-style-type: none"> • Ініціювання діалогу з ЛАМ та МОН України щодо надання інституту окремого юридичного статусу; • Створення регіональної освітньої коаліції, укладення партнерств для інноваційних міждисциплінарних проектів (наприклад з Інститутом лідерства та управління УКУ, Львівською бізнес школою, технічні спеціальності Національного Прикарпатського університету); • Створення на базі Інституту експериментального освітнього простору, проведення модульних програм із запрошенням гостей лекторів: наприклад: дні Інновацій, майстерні дизайну, школи креативної економіки, тощо. • Укладення партнерств із подібними закладами освіти закордоном (обміни викладачами, студентами, матеріалами, проведення спільних навчальних програм)
<p>2. Історія курорту та лікувальної методики доктора Тарнавського</p> <ul style="list-style-type: none"> • Харизматична постать лікаря Тарнавського Досліджена та описана історія лікаря та курорту, добра пам'ять серед місцевих мешканців • Збережена лікувальна методика Частково використовується у діючому санаторії, у музеї, є контакт із лікарями, що працюють за німецькою методикою доктора Кнайпа • Дендропарк та будівлі курорту Архітектурні та ландшафтні пам'ятки, із унікальними рослинами та особливою атмосферою • Вегетаріанська кухня Збережена книга рецептів 	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Територія санаторію формально не належить до Косівської міської ради, історичні будівлі частково зруйнувалися; • Санаторій підпорядковується МОЗ України і адміністративно не співпрацює на місцевому рівні; • У місті немає ініціативи, котра б займалася популяризацією спадщини Тарнавського; • У місті немає спеціалістів, котрі досконало володіють методикою лікування Тарнавського. <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ініціювання районною радою Косова діалогу за участі представників санаторію, МОЗ України, Смоднянської сільської ради, Косівської міської ради, представників польської громади, представників родини Тарнавського та дослідників його спадщини і активістів, щодо можливого плану використання будівель санаторію у туристичних цілях; • Проведення інтерактивних навчальних заходів серед мешканців Косова, туристичних гідів, власників зелених садиб щодо методик Тарнавського та історії курорту. • Використання рецептур Тарнавського як «родзинки» у місцевих закладах харчування.

	<ul style="list-style-type: none"> • Популяризація історії Тарнавського у промоційних матеріалах регіону, відеороликах, мультфільмах, міських заходах.
<p>3. Місто на перетині трьох культур</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Польська та австро-угорська традиція</i> Польська церква та громада, польські вілли, особливий для України стиль «зелених» парканів, замкова гора, історія санаторію, старий цвинтар • <i>Єврейська традиція</i> Історія торгівлі, збережені будівлі (зокрема будинок равина), єврейський кіркут місце паломництва хасидів • <i>Українська традиція</i> Перетин етнографічної Гуцульщини. Буковини та Покуття, історія опришківського руху, історія визвольних змагань 20 століття, історія сакральних об'єктів давніх слов'ян 	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • У Косові відсутній краєзнавчий музей для репрезентації його історичної та культурної спадщини; • Слабкий діалог між представниками національних громад, відсутній простір для репрезентації традицій та культурних особливостей; • Складний досвід стосунків паломників-хасидів та місцевих громад в Україні; • Пам'ятки архітектури та об'єкти історичної спадщини поступово руйнуються. <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Створення ініціативної групи для визначення формату краєзнавчого музею (представники громад, дослідники, етнографи, любителі історії, гіді); • Створення простору/просторів для репрезентації різних культур (документальні фільми, фото, вистави, квести, фестивалі їжі, тощо); • Вивчення досвіду українських та польських міст щодо взаємодії з паломниками. • Розробка тематичних екскурсій місцями різних культур, а також сакральних маршрутів.
<p>4. Історія соляних шахт</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Поклади солі</i> Наявність соляних джерел, ймовірні підземні поклади • <i>Місцева топоніміка пов'язана з історією солі</i> Банське озеро, Банський міст • <i>Територія, на якій видобувалася сіль</i> Значна площа, міське озеро, вивчається можливість реконструкції закинутого басейну 	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Практично відсутня інформація щодо існуючого потенціалу видобутку солі або використання її у туристичних чи лікувальних цілях; • Історія видобутку солі не репрезентована у місті, немає музею, екскурсій, простору для ознайомлення. • Великий обсяг інвестицій у реконструкцію басейну та створення СПА <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організація круглого столу за участі істориків, геологів, лікарів, спеціалістів із галотерапії, щодо вивчення можливостей використання солі у туристичних або лікувальних цілях; • Розробка соляних туристичних маршрутів, майстер класів, проведення навчань для місцевих мешканців та активістів;

	<ul style="list-style-type: none"> Створення мережі українських/східноєвропейських міст, яких об'єднує спільна історія видобутку солі.
<p>5. Косівський базар</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Найбільший в Україні ринок ремесел</i> <p>Можливість купити вироби безпосередньо у майстрів, знайти старовинні речі, місцеві продукти харчування</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Давня та особлива атмосфера</i> <p>Довоєнна традиція базару щосуботи, функціонує і для місцевих і для гостей, можна відчувати місцевий клімат</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Знане місце серед туристів</i> <p>Основна туристична атракція міста, розпочинається удосвіта, місце зустрічей та новин</p>	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> Брак інфраструктури Адміністративно не належить до Косова, хоча є його візитною карткою <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> Проведення опитування серед туристів та підприємців, щодо побажань до покращення інфраструктури ринку; Проведення діалогу із власником ринку та Сморнянської сільської ради щодо можливостей покращення інфраструктури ринку та інтегрування його у промоцію регіону.
<p>6. Жива традиційна культура</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Репрезентація усіх видів ремесел</i> <p>Давня історія ремесел, понад 20 приватних та державних колекцій, історія художніх арт-лей. Понад 300 майстерень (кераміка, різьба, шкіра, ткацтво, вишивка), що виготовляють сувеніри, предмети малосерійного виробництва та унікальні художні вироби. Косівська кераміка претендує на статус нематеріальної спадщини ЮНЕСКО.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Місцеві традиції та кухня</i> <p>Збережені обряди Різдва, Великодня, свят Юрія, Івана, Миколая, обряди</p>	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> Місцева молодь часто вважає місцеву культуру «немодною»; Майстри, які зберігають автентичну традицію переходять на серійне виробництво чи виробництво сувенірів, у зв'язку з нижчим попитом на дорожчі автентичні речі; Тенденція до театралізації та консервації живої культури через офіційні виставки та фестивалі, внаслідок чого втрачається особливий автентичний дух та атмосфера. <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> Підтримка майстрів та середовищ, що популяризують живу традицію (через конкурси проектів, підтримку заходів, підтримку інфраструктури, інформаційну підтримку, тощо); Підтримка публічних подій, що заохочують мешканців до спільного проведення часу разом; Створення освітнього простору, де молодь має можливість навчатися та експериментувати із традицією, залучення

<p>весілля, будівництва; особлива місцева кухня та гуцульські співанки, відбуваються фестивалі Лудинє (традиції та ремесла) та Мальований Дзбанок (кераміка).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Креативні простори Місцеві традиції та культура є магнітом для сучасної міської молоді, що приїжджає вчитися та «набуватися» спільно з майстрами у віддалені гірські садиби чи майстерні. • Арт-терапія У Косові відбуваються табори для ветеранів АТО, що відновлюються після військових дій завдяки роботі з ремеслами. 	<p>гостьових лекторів, старших майстрів, використання технологій;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Створення публічних просторів, що дають можливість традиційній культурі бути присутньою на вулицях міста (простір для вуличного театру або кіно, вуличної їжі, музики, майстерень, вуличного університету); • Розробка маршрутів, що підтримують традиційну культу та популяризують серед тих, хто її цінує (в Україні та за кордоном): маршрут різьби, кераміки, вишивки, гуцульської кухні, співанок, ліжникарства, ремесел, Різдва, Купала, тощо • Проведення навчань для охочих проводити майстер-класи щодо роботи з ремеслами та заняття з арт-терапії. Підготовка організаторів та менеджерів. • Створення онлайн-мапи з різними можливостями доторкнутися до живої традиції на Косівщині. • Розвиток Інституту як міжнародного центру для вивчень, досліджень та інновацій у традиційній культурі
<p>7. Природа та атмосфера</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прогулянки горами Невисокі зелені гори, полонини з різнотрав'ям-ідеальні для нескладних прогулянок та прогулянок з дітьми, кінних та вело-прогулянок. • Активний відпочинок Сокільський хребет - мекка для скелелазіння, Міхалкова – гірськолижний витяг, Острий – оглядовий майданчик, майданчик для фізичних вправ. Можливості для рафтингу (р. Рибниця, Черемош, Прут). Навчальний центр та чемпіонат з мотокросу. • Джерела та водоспади Лікувальні сірководневі джерела, мальовничі, знані серед туристів водоспади. • Місця сили 	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екологічні виклики: забруднення лісів, річок; вирубки лісів, зникнення червонокнижних видів; • Відсутність централізованої інформації про різні можливості проведення часу у горах на Косівщині; • Ініціативи з природолікування роздрібнені та маловідомі; • Низька занятість населення у міжсезоння; • Слабка лижна інфраструктура, адміністративно – не територія Косова; • Мало можливостей для прийняття великих груп осіб. <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розробка та популяризація тематичних маршрутів для різних цільових аудиторій: активний туризм, сімейні маршрути, вивчення флори та фауни, пам'яток природи. • Проведення навчань для бажаючих щодо створення товарів та послуг використовуючи природну сировину (еко-косметика, настоянки, чаї, різні види масажу та терапії); • Співпраця з громадськими організаціями щодо модернізації колекцій НПП Гуцульщина – розробка інтерактивних

<p>Урочище Терношори та інші місця капищ давніх слов'ян, що є процесі вивчення та дослідження</p> <ul style="list-style-type: none"> • Природолікування У музеї та бібліотеці відбуваються лекції із фітотерапії, водолікування. Є ініціативи із лікування бджолами, іпо-терапії (особлива порода гуцульських коней). Є музей Національного природного парку Гуцульщина із колекціями місцевої флори та фауни. • Зелені садиби Розвинена мережа невеликих садиб сільського та зеленого туризму. Є декілька більших санаторіїв та готелів. 	<p>виставок, навчань, квестів, маршрутів з вивчення місцевої рослинності, проведення майстер-класів, самостійного збору трав, виготовлення власної продукції.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розробка міської програми підтримки еко-ініціатив: • Підтримка підприємницьких ініціатив у темі здорового способу життя (навчання-майстер-класи-виготовлення-популяризація-продаж); • Заохочення проведення у Косові освітніх заходів та корпоративних подій щодо здорового способу життя. • Навчання для власників зелених садиб щодо використання можливостей еко-туризму. • Стимулювання атмосфери підтримки: сусід рекомендує сусіда.
<p>8. Міські простори</p> <ul style="list-style-type: none"> • Заклади культури Проводяться заходи у районному будинку культури, районній дорослій та дитячій бібліотеках, музеях, загальноосвітніх школах та школах мистецтв. Є стадіон, сцена під відкритим небом. • Матеріально-технічна база НПП Гуцульщина Приміщення для конференцій та семінарів, зелені зони, науково-освітній центр. • Парки та сквери У місті є близько 10 зелених зон та просторів біля води. Є Замкова гора – пам'ятка геології. • Закинуті будівлі Пустують приміщення колишньої лазні, сироварні, 	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мала кількість просторів об лаштованих для комфортного перебування осіб різного віку; • Мала кількість просторів надається для проведення подій під відкритим небом; • Місто не має візуального стилю, характерна місцева культура не прочитується у публічних просторах та будівлях; • Немає системи ознакування, тяжко орієнтуватися; • Закинуті будівлі належать різним власникам – приватне, комунальне майно, районне, міське, обласне підпорядкування; • Наявне незаконне будівництво; • Деякі простори руйнуються та занедбуються з часом (зокрема килимарський цех, замкова гора). <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розробка міського візуального стилю у співпраці із Інститутом, краєзнавцями та архітекторами; • Приведення фасадів будинків до певного стандарту, що відповідає бренду міста; • Облаштування вільних зелених зон у спосіб, що сприятиме цікавому

<p>декілька приватних об'єктів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Комплекс будівель ВХК «Гуцульщина» <p>У власності громади - історична австрійська будівля давнього килимарського цеху, землі колишнього комбінату, наявні вільні площі у власності Національної Спілки Художників, є піч спільного користування для випалу кераміки.</p>	<p>проведенню часу для різних категорій мешканців;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Залучення мешканців міста та студентів інституту до обговорення та втілення проектів благоустрою; • Проведення круглих столів із усіма заінтересованими сторонами щодо стратегії розвитку закинутих об'єктів. • Використання закинутих просторів для реалізації ключових потреб міста: створення освітніх просторів для громади (організаторів, надавачів туристичних послуг, митців, активістів, молоді), просторів для майстер-класів (містечко майстрів); просторів для спілкування та експериментів, виставкових площ, торгівлі. • Підтримка шкіл студентів та архітекторів щодо облаштування певних просторів. • Залучення партнерів до спільного відновлення закинутих об'єктів (бізнес, влада, громадські активісти, митці).
<p>9. Громада</p> <ul style="list-style-type: none"> • Громадські організації <p>Активно діють ініціативи із захисту тварин, патріотичного виховання молоді, активного туризму (VELO, мото, скелелазіння), є кредитна спілка, асоціація власників зелених садів, спілка майстрів та осередок національної спілки художників України.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гості міста <p>У Косові особливе ставлення до туристів, їх воліють називати гостями. Часто сюди приїжджають відпочивати з року в рік, гості стають частиною місцевої громади.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Друзі Косова <p>Багато вихідців з Косова зберігають теплі стосунки з регіоном, приїжджають сюди на заходи чи на відпочинок. Підтримують місто за потреби.</p>	<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Слабка координація діяльності між ключовими інституціями розвитку регіону (районною радою міською радою, НПП Гуцульщина, громадським сектором); • Відсутній адміністративний орган відповідальний за розвиток туризму та/або культурного туризму; • Слабка культура співпраці – створення робочих груп, ініціативних груп, спільного планування розвитку; • Велика частка тіньової економіки, малий міський бюджет. <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Створення координаційної платформи розвитку Косівщини (агенції місцевого розвитку/ інформаційного центру/ради розвитку території, тощо) • Створення робочої групи для визначення першочергових пріоритетів, обговорення структури та способу роботи стратегічного органу. • Можливі функції: <ul style="list-style-type: none"> - Проведення освітніх заходів для потреб громади; - Проведення координаційних нарад у ситуаціях, коли потрібно зібрати різних гравців; - Розробка та адміністрування місцевих програм підтримки (підтримка майстрів, проектів з благоустрою, підтримка

<ul style="list-style-type: none"> • Відкрита влада Команда міської ради має значну підтримку серед мешканців. Активно діє «Косів.Діалог» - група у Фейсбук, де мешканці та влада спілкуються щодо проблем міста. • Міські заходи Масштабно свякується день міста, проводиться ряд заходів під відкритим небом – концерти, велопробіги. • Медіа ресурси Діє кілька он-лайн сторінок про Косів, знято декілька промоційних відео, існує районна газета, видавництво, випускаються промоційні матеріали. 	<ul style="list-style-type: none"> - молодіжних ініціатив, підтримка туристичних ініціатив); - Розробка проектної документації та пошук партнерів для втілення стратегічно важливих проектів (наприклад реконструкції басейну, створення музею міста, створення містечка майстрів, проведення фестивалю, модернізація інституту); - Інформування громади про стан реалізації стратегії та проведення громадських обговорень. - Створення інформаційних ресурсів про місто, переклад на іноземні мови.
--	---

5.ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТА КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОСОВА

Візія 2025 (пропозиція)

- > Косів знаний в Україні та у світі, як місце, де можна почерпнути здоров'я від гір, відчувати живу традицію, знайти простір для творчої чи розумової праці, навчитися.

Індикатори: кількість згадок за Google Analytics, дані TripAdvisor, опитування щодо асоціацій з містом

- > У Косові розвиваються галузі культурного туризму, креативного підприємництва на основі традиційного мистецтва, еко-виробництва, та природолікування.

Індикатори: кількість культурних маршрутів, кількість відвідувачів, кількість робочих місць у сферах креативного підприємництва та природолікування, обсяг надходжень до місцевого бюджету.

- > **У Косові є багато простору для молоді і експериментів. Тут шанують історію, здоровий спосіб життя, тут раді гостям і вміють співпрацювати.**

Індикатори: показники міграції, показники працевлаштування молоді, кількість унікальних новинок на ринку, кількість громадських ініціатив, кількість міжсекторних ініціатив, рівень залучення громади у громадське життя.

Пріоритети для розвитку культурного та креативного потенціалу Косова (пропозиція)

1. Підтримка культури співпраці

- 1.1. Створення координаційної ради з розвитку території, 8-10** ключових осіб з різних сфер (представники влади, екологів, майстрів, художників, інституту, власників садиб, гідів, музеїв)
- 1.2. Створення інституції розвитку громади,** створення робочої групи, підготовка на розгляд громади концепції центру розвитку (агенції місцевого розвитку, інформаційно-освітнього центру, тощо). Функції: платформа для зустрічі різних груп населення, підтримка місцевих ініціатив, пошук партнерів для великих проектів, координація освітніх проектів у сфері туризму.
- 1.3. Запуск програм підтримки місцевих ініціатив,** ключові пріоритети: благоустрій, збереження традицій, здоровий спосіб життя, місцева історія, підприємництво у сфері природолікування та арт-терапії, навчання у сфері підприємництва, міжкультурний діалог.
- 1.4. Створення просторів для взаємодії,** підтримка публічних подій для місцевих мешканців, облаштування міських просторів.
- 1.5. Створення Музею живої історії** (краєзнавчий простір для презентації багатокультурної спадщини Косова у інтерактивний спосіб, маршрути слідами історії міста (солеваріння, опришки, хасидизм, природолікування Тарнавського); реєстр спадщини та система ознакування (онлайн та офлайн).

2. Підтримка майстрів та простори для традиції

- 2.1. Програми підтримки для майстрів,** що займаються малосерійним виробництвом, створення містечка майстрів – простору для майстер-класів та навчань;

- 2.2. Програми підтримки для художників:** виставковий простір з можливістю продажу (он-лайн і офлайн), крамниці Косівського мистецтва у інших містах України; підтримка пленерів, обмінів.
- 2.3. Облаштування міських просторів** із залученням місцевих художників та архітекторів, проведення подій для різних сезонів, співпраця із митцями з України та закордону;
- 2.4. Розробка тематичних маршрутів** із залученням майстрів та художників, популяризація Косівщини як місця, де традиційна культура є у повітрі - поза вітринами і музеями. Включення Косівщини програми Культурні маршрути Ради Європи.

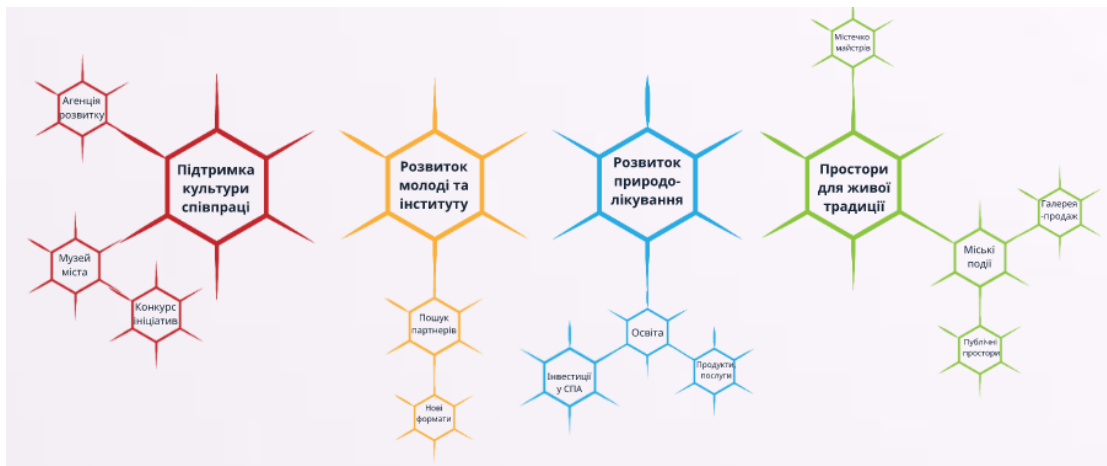
3. Розвиток природолікування та культури здорового способу життя

- 3.1. Проведення дослідження наявних ресурсів:** водолікування, солелікування (галотерапії), іпотерапії, апітерапії, фітотерапії. Залучення місцевих спеціалістів, лікарів, запрошених експертів.
- 3.2. Створення освітнього простору** для потенційних виробників товарів на основі природної сировини та надавачів послуг у сфері природолікування та здорового способу життя.
- 3.3. Модернізація або створення нових закладів природолікування** (створення переліку наявних об'єктів та послуг, що вони надають; складення переліку об'єктів нерухомості, що можуть бути використані для потреб курорту, пошук інвесторів);
- 3.4. Підтримка ініціатив,** що популяризують здоровий спосіб життя, арт-терапію, еко-тематику.

4. Підтримка молоді та розвиток Інституту

- 4.1. Розробка стратегії розвитку Косівського інституту,** ініціювання створення окремої юридичної особи, створення робочої групи щодо розвитку Інституту із залученням міської влади, міністерства культури, спеціалістів у сфері освіти, підготовка плану дій щодо підвищення привабливості Інституту для молоді та викладачів, забезпечення фінансової стабільності інституту.
- 4.2. Створення простору для експериментального навчання** - проведення опитування серед студентів та викладачів щодо їх потреб та побажань, створення можливості викладання певних тем поза межами навчальної програми у форматі експериментальних модулів, практична лабораторія.
- 4.3. Залучення партнерів до модернізації програм, вивчення мов,** використання можливостей обмінів у рамках програми Культура і Креативність, укладення партнерств із подібними ВНЗ закордоном (Прибалтика, Балкани, скандинавські країни) для проведення спільних навчальних програм, обмінів студентів та викладачів, участі у виставках та ярмарках.

- 4.4. Створення регіонального освітнього партнерства,** створення міждисциплінарних програм у співпраці із Прикарпатським університетом, Бізнес-школою УКУ, ІТ-спеціальностями – задля проведення Шкіл культурного менеджменту, Майстерень інновацій, Днів підприємництва, та інших міждисциплінарних заходів, що дозволяють митцям ставати більш конкурентоспроможними на ринку.

План дій 2017-2018

- 1. Агенція розвитку.** Створити робочу групу щодо запуску інституції розвитку потенціалу Косівщини, визначити спосіб роботи, пріоритети діяльності, та план заходів на рік. Очікуваний результат у 2017 році: операційний план діяльності для Косівської об'єднаної територіальної громади у 2018.
- 2. Експериментальний простір в інституті.** Провести опитування викладачів та студентів щодо перспектив розвитку Інституту, створити ініціативну групу щодо запуску партнерських та інноваційних програм на базі Інституту.
- 3. Територія художників та майстрів.** Запуск робочої групи із запуску художньо-освітнього простору та простору для майстер-класів у приміщенні колишньої лазні. Створення бренду «Зроблено у Косові».
- 4. Обличчя міста.** Спільно з архітекторами та представниками громади розробити план просторового розвитку міста, та запустити конкурс міських проектів з благоустрою. Розробити систему ознакування.
- 5. Якірний інвестиційний об'єкт.** Провести нараду щодо можливості комплексної ревіталізації площ колишнього ВХК «Гуцульщина» із власниками об'єктів, архітекторами, художниками, майстрами. Розглянути можливість створення у місті якірного об'єкту на перетині історії, СПА, мистецтва та еко-виробництва.

6. ІДЕЇ ДЛЯ НАТХНЕННЯ

1. Місцева історія та діалог культур:

Приклад: проект туристичного ознакування Львова
http://lviv.travel/ua/about_lviv/signs

Приклад: Онлайн платформа Вінтажний Відень
<http://wearevintagevienna.tumblr.com/>

Приклад: музей місцевої історії та природи Stockwood Discovery Center у Лутоні, Велика Британія
http://www.lutonculture.com/uploads/documents/1488382987_SDC_Map.compressed.pdf

2. Збереження та розвиток традицій

Приклад: Сербська платформа для майстрів, підприємців, дизайнерів <http://folkk.co/>

Приклад: дослідження про вплив культурних маршрутів на економіку та інновації <https://rm.coe.int/1680706995>

Приклад: бюджет майстер-класу з ліжникарства на Мальті
<http://www.visitmalta.com/en/event-details/2017-02/weaving-workshop-visit-10281>

3. Природолікування та альтернативна медицина

Приклад: портал еко-Румунія <http://www.eco-romania.ro/en/descopera-eco-romania/destinatii-eco-romania>

Приклад: угорський портал нетрадиційної медицини
<https://www.kazdagi.com.tr/en/activities/healing-tourism/>

Приклад: Портал продукції місцевих виробників
<https://www.madewithlocal.com/>

4. Інновації та партнерства в освіті

Приклад: лабораторія ідей Українського Католицького Університету <https://lvbs.com.ua/knowledge/uk/ideaslab>

Приклад: культурна академія у містечку Віліянді, Естонія
<http://www.kultuur.ut.ee/en>

Приклад: школа креативного підприємництва
<http://www.britishcouncil.org.ua/creativeenterprise>

5. Культура взаємодії

Приклад: Каталог практик креативних міст
<http://www.cultureforcitiesandregions.eu/culture/resources/Case-studies-catalogue-2-0-complete-version-WSWE-AFJFF5>

Приклад: Інструкції для створення агенції розвитку:
http://ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Local_Economic_Development_Agencies__UA_.pdf

Приклад: програма міських грантів у Івано-Франківську
<http://warm.if.ua/projects/city-grants>

Приклад: проект «Майстерня міста»
<http://www.maisterniamista.org.ua/>

Додаток 1.

Список учасників дослідження у Косові

№	Ім'я, прізвище	Рід занять	Інституція/ організація
1	Ангелюк Софія	менеджер	ГО Хата Майстерня
2	Архипчук Олеся	Майстер натуральної косметики, гід-перекладач	Yaranaturals Active Ukraine
3	Барановський Ігор	Художник, викладач	Косівське училище ПДМ ЛНАМ
4	Барчук Роксолана	Організаційна та методична підтримка у підготовці проектів ОМС	Косівська районна рада
5	Березка Лариса	Косівський районний будинок культури	Косівська спілка майстрів
6	Бойчук Микола	Студент	КІПДМ ЛНАМ
7	Генкалюк Руслан	Режисер відеомонтажу	
8	Гринюк Марія	Майстер кераміки	Організатор фестивалю «Мальований дзбанок»
9	Гуляк Богдан	Фотограф	
10	Гридзин Людмила	Лаборант КІПДМ	КІПДМ ЛНАМ
11	Дімбровська Ірина	Розвиток туризму	Косівська районна державна адміністрація
12	Держипільський Любомир	Завідувач науковим відділом	НПП «Гуцульщина»
13	Довгун Оксана	Керівник	Косівська кредитна спілка
14	Дутка Вікторія	Заступник директора КІПДМ ЛНАМ	КІПДМ ЛНАМ
15	Дутка Сергій	Майстер декоративної та ужиткової кераміки	
16	Дятел Ольга	Співзасновниця	ГО Інша освіта
17	Заграновський Володимир	Оператор, ютубер	
18	Заярний Олексій	фотограф	ГО Дідова Хатчина
19	Кабин Еля	Фотограф, мандрівник	
20	Каравай Альона	Співзасновник	ГО Інша Освіта
21	Коман Андрій	архітектор	Івано-Франківськ
22	Книш Богдана	Викладач історії мистецтв	КІПДМ ЛНАМ
23	Костинюк Тетяна	Керівник	ГО «За покликом серця»
24	Кочержук Іван	керівник	Спілка Художників України
25	Лаврук Богдан	Депутат міської ради	Міська рада
26	Левицька Олеся	Тренер	Косів.Yoga
27	Луканюк Олег	Співзасновник	ГО Дідова Хатчина
28	Лучук Роман	Викладач КУПДМ ЛНАМ, організатор «Лудине-фест»	Косівське училище ПДМ ЛНАМ

29	Люлька Олександр	Садиба «У Люльки», депутат	Косівська міська рада
30	Мартинюк Ростислав	Гірський рятувальник	Голова ГО «Гуцулія»
31	Ониськів Орест	Майстер обробки металу	ПП
32	Олександрук Назар	Помічник народного депутата	
33	Пасимок Тарас	Журналіст	Газета «Гуцульський край»
34	Плосконос Юрій	Міський голова	Косівська міська рада
35	Петричук Богдан	Майстер вишивки, етнограф	
36	Печижак Роман	Секретар ради	Косівська міська рада
37	Пиптюк Андрій	рятувальник	
38	Прокоп'юк-Шкрібляк Олена	Майстер ткацтва	КРГО «Оседок родини Шкрібляків»
39	Сапріянчук Олександра	Вчитель, екскурсовод	
40	Сидоренко Ганна		Карпати інфо, Карпати тревел
41	Солиджук Руслан	Інструктор з альпінізму, праця з дітьми	
42	Соловей Юрій		
43	Стефурак Юрій	В.о. директора	НПП Гуцульщина
44	Стеф'юк Роман	Директор Косівського училища	Косівське училище прикладного і декоративного мистецтва
45	Стринадюк Богдан	Художник, різьба по дереву	
46	Струк Василь Васильович	Керівник	Відділ культури Косівської РДА
47	Титик Олександр	Туризм	
48	Фурманюк Дарина	Співзасновниця	ГО «Дідова Хатчина»
49	Хрущ Марина	Художник по текстилю, турист, Пласт	
50	Шевченко Олександр	Архітектор, урбаніст	ГО «Тепле місто»
51	Цьок Андрій	Майстер художньої шкіри	Творча група «Лимари»
52	Чугай Анастасія		Карпати інфо
53	Юрчишин Галина	Директор	КІПД ЛНАМ
54	Юрків Сергій	Фотограф	
55	Яремін Вікторія	Завідувач музею	Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини
56	Косівська районна бібліотека		

*Даний звіт підготовлено за підтримки програми ЄС-Східне
Партнерство Культура та Креативність.*

*Зміст звіту не відображає офіційну позицію Європейського
Союзу. Відповідальність за інформацію та погляди, висловлені
у звіті несе автор.*

The Programme is funded by
the European Union